

AZ UNESCO 1981–1983. ÉVI NEVELÉSÜGYI TERVEI

Az Unesco főigazgatója a Szervezet történetében első alkalommal állított össze három évre szóló programtervezetet. A Közgyűlés 1978-as ülészakán elfogadott határozat értelmében ugyanis, a jövőben az Unesco programjának végrehajtása is páros években kezdődik, összhangban az ENSZ többi szakosított intézményének tevékenységével. 1984 azért megfelelő időpont az új gyakorlat bevezetésére, mert egybeesik az Unesco második középtávú tervének kezdetével.

Szellemében és tartalmában a mostani dokumentum híven tükrözi az 1977–1982-re szóló, első középtávú terv célkitűzéseit. Ezt a tervet a főigazgató meghosszabbította egy évvel annak érdekében, hogy az 1983-ra várható tevékenységek szervesen kapcsolódhassanak a korábbiakhoz.

A Szervezet továbbra is fő céljának tekinti, hogy tevékenységi területein és a rendelkezésére álló eszközökkel hozzájáruljon olyan *világméretű problémák* megoldásához, mint az új nemzetközi gazdasági rend kialakítása; a béke és az emberi jogok biztosítása; a kolonializmus és a fajüldözés felszámolása; a fegyverkezés megállítása és a leszerelés előmozdítása. Ennek értelmében az 1981–1983. évi program szerves folytatása a korábbi két éves programoknak, s összhangban áll a középtávú terv célkitűzéseivel, néhány fontos új vonás miatt azonban eltér minden előző hasonló jellegű dokumentumtól.

A különböző fórumokon elhangzott határozatokat, illetve a tagállamok javaslatait figyelembe véve, a főigazgató ez alkalommal minden korábbinál koncentráltabb programot állított össze. Ennek eredményeként csökkent mind a témák, mind az akciók száma, nőtt ugyanakkor az egyes programtevékenységekre fordítható összeg. Remélhetően ezt a tartalmi-formai tömörítést a végrehajtás elmélyültsége kíséri. A főigazgató törekedett arra, hogy a program megvalósítása során alkalom adódjék a végzett munka értékelésére is.

Mindezek mellett azonban a mostani program legfontosabb újdonsága az *a határozott hangsúlyeltolódás, amely prioritást biztosít a Szervezet tudományos és műszaki tevékenységének*. Ez lehetővé teszi, hogy az Unesco tevékenyen részt vegyen a tudománynak és a technikának, a fejlődésben betöltött szerepéről 1979-ben Bécsben rendezett ENSZ konferencia (UNCSTD) határozatainak végrehajtásában. Az átcsoportosítás hatása a nevelési fejezet összeállításán is érezhető, ahol a tudomány és technika oktatásával, a műszaki és szakmai képzéssel foglalkozó programok költségvetésének emelkedése több mint kétszerese a fejezet teljes pénzügyi kerete emelkedésének.

A hároméves program összköltségvetése 260.368.000 dollár, ami 6,8%-os emelkedést jelent a korábbiakhoz képest. Ezen belül a nevelésügyi szektor tevékenységére szánt

összeg 4,5%-kal emelkedett, míg a természettudományos program megvalósítására fordítandó összeg 13%-kal nőtt. Az arányeltolódás a költségvetésen kívüli összegek felhasználásánál még inkább érezhető: az 1979–1980-as bienniumban a nevelésügyi programok 92.650.000 dollárt „kaptak”, szemben a természettudományos tevékenység 48.000.000 dollárjával, a következő három évben ez az arány csupán 40.000 dollár pluszt mutat a nevelésügy javára.

*

Az Alkotmány szellemének megfelelően a nevelésügyi szektor tevékenységét továbbra is azok az alapelvek határozzák meg, amelyek az oktatáshoz való jog általános biztosítását a békére, nemzetközi megértésre nevelés fejlesztését, az oktatás minden szintjének és formájának demokratizálását és mindenfajta diszkrimináció felszámolását célozzák.

A nemzetközi megértésre, békére, együttműködésre és az emberi jogok tiszteletben tartására való neveléssel foglalkozó nemzetközi ajánlás végrehajtása során eddig szerzett tapasztalatok, valamint a kérdéssel foglalkozó regionális és szubregionális konferenciák tanulságainak összegzése céljából 1982-ben magasszintű kormányzati konferenciára kerül sor, melynek központi témája a *békére, biztonságra és leszerelésre való nevelés* lesz. Mind e konferencia előkészítése és lebonyolítása, mind a program egészének végrehajtása a társadalomtudományi szektorral szoros együttműködésben történik.

Az aktuális világproblémákkal foglalkozó iskolai-tantervi munka fejlesztése, valamint a nemzeti és regionális törekvések támogatása céljából 1981-ben napvilágot lát az elmúlt biennium során a fenti ajánlás végrehajtására vonatkozó módszertani kézikönyv.

A nemzetközi megértésre neveléssel foglalkozó tevékenység fejlesztését célozza az Unesco asszociált iskolák programjának megújítására vonatkozó törekvése is. 1983-ban nemzetközi kongresszust rendez az Unesco, a program 30. évfordulója alkalmából, s e találkozó fő feladata a jövő stratégiájának kialakítása lesz. Az elkövetkező három évben a program végrehajtásában nagyobb feladat hárul a regionális irodákra, s új vonás az a törekvés is, amely a tanárképző intézmények hatékonyabb bevonását szorgalmazza.

Bár az Unesco megalakulása óta, de különösen az 1965-ös teheráni konferenciát követően fontos szerepet játszik az írástudatlanság elleni harcban, az 1980–1983. évi programban a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt – s ennek megfelelően több pénzt – kap az *alfabetizációs tevékenység*. Ezt a Közgyűlés 20. ülészakának (1978.) határozata szorgalmazta, ugyanis annak ellenére, hogy az analfabetizmus arányaiban csökkenő tendenciát mutat, az írástudatlanok száma rohamosan nő.

Bebizonyosodott, hogy az erőfeszítések mennyiségi növelésével nem lehet gátat vetni ennek a folyamatnak, hanem az elvi alapok átgondolására, s megváltoztatására van szükség. Mindenekelőtt az alfabetizáció és a fejlődés összefüggéseit kell tisztázni és tudatosítani, hangsúlyozva azt, hogy az írástudatlanság felszámolása elsősorban az érdekelt ország elhatározásának, politikai és anyagi áldozatvállalásának függvénye. Az Unesco s a többi nemzetközi szervezet feladata egyrészt a közvélemény figyelmének felhívása, másrészt a nemzeti kezdeményezések támogatása, valamint annak szorgalmazása, hogy a tagállamok általános gazdasági-társadalmi fejlesztési terveik keretében, azok szerves részeként alakítsák ki alfabetizációs tevékenységüket.

A megváltozott igényeket és körülményeket tükrözi az 1979-es ún. *Mexikói Deklaráció**, mely az interdiszciplináris és globális megközelítés szükségességét hangsúlyozza, s az írástudatlanság felszámolásának kulcsát az *általánosan kötelező 8–10 osztályos elemi oktatás megvalósításában* látja, valamint elengedhetetlennek tartja a műszaki-tudományos ismeretek biztosítását mind a gyermekek, mind a felnőttek számára.

A Közgyűlés 20. ülészakán elfogadott határozat értelmében – az alfabetizációhoz hasonlóan –, a korábbiaknál nagyobb hangsúllyal szerepel a programban a *nők helyzetének javítására irányuló tevékenység, valamint a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok oktatásának kérdése*.

Új elemet jelent a gyogyepedagógiai nevelés és a gyermek globális fejlődésével foglalkozó program is, melyek elsősorban a Nemzetközi Gyermekév folytatásaként, illetve a Fogyatékosok Nemzetközi Éve révén kerültek előtérbe.

A nevelési szektor programjának legfontosabb új vonásai azonban azokon a területeken észlelhetők, amelyek valamilyen formában kapcsolódnak az 1979-es UNCSTD konferencia határozatainak végrehajtásához. A rohamos tudományos-technikai fejlődés jelentős feladatokat ró az oktatás minden szintjére és formájára. Az ismeretek átadása mellett egyre nagyobb szükség van az igények és érdeklődés felkeltésére, s a megfelelő tudatformálásra annak érdekében, hogy az egyén alkalmazkodni tudjon a megváltozott körülményekhez, s tevékenyen tudjon bekapcsolódni a fejlesztési-innovációs folyamatba. A tervezett tevékenységek két nagy területre összpontosulnak: *a tudományos-technikai oktatás általános vizsgálatára, valamint a műszaki-szakmai képzéssel foglalkozó programokra*.

Nemzetközi konferencia összehívását tervezik, melynek feladata a tudományos-technikai oktatás kiemelt területének, az alaptudományok különböző szinteken folyó oktatásának fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozása lesz.

Kiemelt fontosságú a tagállamok újításainak és kísérleteinek támogatása. Ennek keretében a következő tervidőszakban az alábbi területek vizsgálatát célzó kísérleti programokra kerül sor: 1. a vidéki területeken folyó tudományos-technikai oktatás; 2. a szakemberképzés és továbbképzés új módszerei; 3. a tudományos-technikai oktatás és a termelőmunka kapcsolata; 4. a technika helye az általános képzésben.

Specializált bibliográfiák, kézikönyvek, monográfiák és bulletinok kiadásával, valamint az ilyen jellegű szubregionális, regionális és nemzeti törekvések támogatásával az Unesco mindent megtesz, hogy fejlessze és kiterjessze a *nemzetközi információcserét* ezen a téren is.

Tovább folytatódik az alaptudományok oktatásával foglalkozó program, s az e téren folyó kutatások, kísérletek tapasztalatait és eredményeit összegező kézikönyv-sorozat kiadása, hasonlóképpen az elemi szintű tudományos oktatással, valamint az élelmezési és egészségügyi kérdésekkel foglalkozó tevékenységhez. A szervezett oktatás különböző szintjein folyó tudományos-technikai oktatás fejlesztése mellett, kiemelt figyelmet szentel a program az iskolán kívüli tudományos ismeretterjesztésnek is.

Fontos helyen szerepel a programban a műszaki-technikai képzésre vonatkozó ajánlás végrehajtása is. Ennek keretében az Unesco elsősorban az információcsere fejlesztése,

*Az 1979 decemberében Mexikóban sorra került latin-amerikai oktatási és gazdasági tervezési miniszterek konferenciáján elfogadott határozat.

valamint a szakemberképzés területén kíván támogatást nyújtani a tagállamoknak. Rövidesen megjelenik az érdekelt intézményekre vonatkozó információt tartalmazó kiadvány, s az elkövetkező időben a Nemzetközi Nevelésügyi Iroda (BIE), valamint a regionális irodák segítségével összegyűjtik a tagállamok törekvéseire, kísérleteire és újításaira vonatkozó adatokat, különös tekintettel a tantervfejlesztési kérdésekre. Ezeket az információkat rendszeresen kiadásra kerülő bulletin segítségével ismertetik meg az érdeklődőkkel.

A kiemelt témák mellett továbbra is megfelelő súllyal szerepelnek a programban az oktatáspolitikákkal, a tervezéssel, az oktatószemélyzet kérdésével, az oktatás tartalmával, szerkezetével és módszereivel foglalkozó tevékenységek, valamint az oktatás távlati fejlesztésével kapcsolatos programok.

A tagállamok hosszútávú oktatásfejlesztési programjainak kialakításához kíván segítséget nyújtani az a tervbevett *retrospektív elemzés*, amely az elmúlt húsz év eredményeit vizsgálja az Unesco által ezidő során rendezett fontosabb konferenciákon elfogadott határozatok, célkitűzések tükrében.

Tovább folytatódik a magasszintű konferenciák sora: 1981-ben rendezik a Nemzetközi Nevelésügyi Konferencia 38. ülészakát, melynek speciális témája az *oktatás és a termelőmunka közötti összefüggés és kapcsolat* vizsgálata lesz (a bevezetőben említett új gyakorlat miatt, a Konferencia 39. ülészakára csak 1984-ben kerül sor); 1982-ben az afrikai, 1983-ban pedig az arab államok oktatási minisztereinek konferenciájára kerül sor. Mindezekben a konferenciákon központi kérdésként szerepel az oktatás fő tendenciáinak és perspektíváinak vizsgálata.

A Nemzetközi Neveléstervezési Intézet és a regionális irodák továbbra is fontos szerepet játszanak az oktatástervezéssel foglalkozó szakemberek képzésében és továbbképzésében. Az elkövetkező időszakban tevékenységük középpontjában a reformokat és újításokat szem előtt tartó tervezés módszereinek kidolgozása áll.

1981 során szakértői csoport alakul, melynek feladata az Unesco–BIE-vel és HEP-vel együtt – tevékenységének értékelése az oktatáspolitikák, a tervezés, az irányítás és a finanszírozás terén.

A permanens nevelés átfogó, egységes és rugalmas rendszerének kialakítására vonatkozó törekvések támogatása céljából, 1982-ben szakértői értekezletre kerül sor, amely a Nemzetközi Nevelésfejlesztési Bizottság 1972-ben közzétett jelentése (az ún. Faure-jelentés) óta eltelt időszak eredményeit és tapasztalatait elemzi majd. Ezen kívül az Unesco tanulmányozni kívánja az oktatási rendszereken belüli, illetve az oktatási rendszerek és a munkahelyek világa közötti mobilitást; az oktatás különböző szintjei és formái közötti kapcsolatot; a meglévő struktúrák korszerűsítését és kibővítését olyan megoldásokkal, amelyek mindenki számára, minden időpontban biztosítják az igényeknek és szükségleteknek megfelelő képzés illetve továbbképzés lehetőségét; valamint a pályairányítási és pályaválasztási tanácsadási formákról; s a nem szervezett keretek között szerzett ismeretek iskolai hasznosításáról.

A nevelésügyi szakemberek képzése terén változatlanul fontos szerepet játszik az *oktatószemélyzet státuszára vonatkozó nemzetközi ajánlás* elveinek maximális érvényesítése; valamint a képzés és továbbképzés egységének kialakítása figyelembe véve a Nemzetközi Nevelésügyi Konferencia 35. ülészakán elfogadott határozatokat.

A felnőttoktatási fejezet programja a korábban megkezdett akciók folytatása mellett, elsősorban az 1984–1985-ös biennium során megrendezésre kerülő negyedik világkonferencia előkészítésére koncentrálódik.

A felsőoktatással, s annak társadalmi szerepével foglalkozó programban a fő hangsúly továbbra is a felsőoktatás demokratizálását elősegítő, újító kezdeményezések támogatásán és a bevált tapasztalatok széleskörű terjesztésén van. Az 1980-ban Szófiában sorra került európai oktatási miniszteri konferencia, valószínűleg új lendületet ad a Bukarestben működő Európai Felsőoktatási Központ (CEPES) tevékenységének, s a különböző formájú regionális akcióknak is.

Tovább folytatódik a környezeti oktatás fejlesztését célzó program is, a hangsúly változatlanul a probléma interdiszciplináris megközelítésére esik. Az elkövetkező időszakban felmérés készítését tervezik, mely azt vizsgálná, milyen eredmények születtek az 1977-ben Tbilisziben megrendezett világkonferencia óta.

A mostani programban is jelentős helyet tölt be, a világszerte folyó nevelésügyi kutatások eredményei jobb hasznosítási lehetőségeinek vizsgálata. Továbbra is megjelenik a Szervezet negyedévenként napvilágot látó nevelésügyi folyóirata, a *Prospects*, s rendszeresen összeállítanak egy-egy tematikus kötetet e periodika régebbi cikkei alapján. Folytatódik a Nemzetközi Nevelésügyi Iroda, a Hamburgban működő Nevelésügyi Intézet által összeállított folyóiratok megjelenése is, s az érdeklődők a jövőben is kézhez kapják a különböző sorozatok keretében megjelenő monográfiákat, tanulmányokat és híryanagokat.

A program egészéhez hasonlóan a nevelési szektor jövőbeni tevékenységét is a *koncentráció* jellemzi. Ez nemcsak a témák és akciók számának csökkenését jelenti, hanem a tevékenység decentralizációjának erősödését. E tendencia eredményeként a jövőben jelentősen megnő a nem Párizsban működő intézetek, s a regionális irodák feladata és felelőssége a program végrehajtásában.

Kovácsné Szabó Márta

TAXONÓMIÁK A NEVELÉSI CÉLOK RENDSZERÉBEN

A nevelési célok pontos megfogalmazása, rendszerezése, hatékonyságuk mérése szinte külön tudománygá vált a neveléstudományban világszerte. A különböző ideológiai, pedagógiai, pszichológiai indíttatású célrendszerek áttekintése és tanulmányozása hasznos lehet mind pedagógiai gyakorlatunk mind elméleti kutatásaink számára. Különösen tanulságos egy olyan összefoglaló munka, mint *Viviane De Landsheere* belga kutatóé, amely a nevelési célok problémakörének egészét tárgyalja, középpontban a különböző taxonómiai rendszerekkel.¹

A taxonómiával való foglalkozás napjainkban divattá vált és ez nem mindig válik előnyére a neveléstudománynak. Különösen az angol nyelvű pedagógiai publicisztikában és szakirodalomban terjedt el az a szemlélet, amely a taxonómiák alkalmazásával megoldottnak véli a nevelés-oktatás különböző szintű tervezésének problémáját. Ha azonban a

¹ *Viviane De Landsheere*: On defining educational objectives. In: Evaluation in education Vol. 1. Pergamon Press, Oxford, New York, 1979. 73–190.